

בבית המשפט העליון

רע"פ 332/02

בפני: כבוד השופט מ' חשין
כבוד השופט א' ריבלין
כבוד השופט א' לוי

המבקש: יצחק מרדכי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
בירושלים, מיום 28.11.2001, בתיק ע"פ 2206/01, שניתן על
ידי הנשיא ו' זילר, והשופטים ד' חשין וי' צור

תאריך הישיבה: ד' בכסלו תשס"ה (17.11.2004)

בשם המבקש: עו"ד יאיר גולן, עו"ד משה שחל, עו"ד רם כספי,
עו"ד נבות תל-צור

בשם המשיבה: עו"ד אלי אברבנאל

החלטה

השופט א' א' לוי:

1. המבקש הועמד לדין לפני בית משפט השלום בירושלים, באשמת ביצוע של עבירות מין בגופן של שלוש נשים. לאחר שמיעתן של ראיות הצדדים, החליט בית המשפט לזכות את המערער מאחד האישומים (האישום השלישי), אולם הרשיעו בשני האישומים האחרים. ההרשעה באישום הראשון היתה בעבירה של ביצוע מעשים מגונים בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 348(א) בנסיבותיו של סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "החוק"), בנוסחם של סעיפים אלה אותה עת. באישום השני, ובו עוסקת ההחלטה הנוכחית, הורשע המבקש בעבירה של מעשים מגונים לפי סעיף 348(ג) לחוק. על פי גרסת המשיבה, אותה אימץ בית משפט השלום, הוזמנה

המתלוננת המכונה נ' על ידי המבקש לבוא לביתו במוצא כדי לבחון את אפשרות העסקתה במשרד הביטחון, ושם הוא כפה את עצמו עליה.

המבקש התגונן במהלך משפטו, בין היתר, בטענה כי מעשיו לא חרגו מניסיון חיזור, אשר מטרתו היתה לבדוק אפשרות לקיים יחסי מין עם המתלוננת. וכאן המקום להדגיש כי במהלך חקירת המבקש במשטרה בחודש מרץ 2000, הוא נשאל אם זכור לו ביקורה של נ' בביתו, ותשובתו היתה כי אירוע זה אינו זכור לו כלל, ולא למותר לציין כי במהלך המשפט גילה המבקש בקיאות רבה בפרטיו של אותו ביקור שערכה נ' בביתו ובהתנהגותה במהלכו.

2. מטבעם של אירועים מסוג זה שהם מתרחשים הרחק מעיני הבריות, וממילא ללא נוכחות עדים אשר היו עשויים לסייע בחקר האמת. על כן, כמעט דבר שבשגרה הוא שבית המשפט נדרש להכריע בין גרסאותיהם הנוגדות של שני הנוגעים בדבר בלבד, וזו מלאכה שמטבעה מורכבת היא וסבוכה. הכלי המשמש את הערכאה הדיונית בתחום זה הוא ראשית לכל התרשמותה הישירה מהעדים המופיעים בפניה, אולם לרוב בכך לא יהיה די, ובית המשפט יידרש לבחון אם היו בפניו ראיות חיזוק אשר נועדו למנוע את הרשעתו של מי שלא חטא. כך נהג בית משפט השלום בעניינו של המבקש, ואת התרשמותו מהמתלוננת תאר כך: "נ' השאירה בעדותה, רושם אמין ביותר. התרשמנו כי מדובר בעדה נבונה, בטוחה בעצמה אשר העידה בגלוי לב ומבלי להפריז בתיאור הדברים" (ראו עמ' 86 להכרעת הדין).

מנגד, לא נתן בית משפט השלום אמון בהסבריו של המבקש אשר נועדו ליישב את שתיקתו בחקירה בקשר לאירועים נשוא האישום השני. תשובותיו נמצאו לא כנות, והסברו לפיו בהכחשתו ביקש להגן על נ', הוגדר כבלתי מתקבל על הדעת שעה שהוא בא מפיו של אדם הנאבק על חפותו ועתידו (עמ' 92 להכרעת הדין). אולם הרשעת המבקש לא התבססה רק על עדותה של נ', והכף הוכרעה לחובת המבקש רק לאחר שבית המשפט מצא כי עדותה של נ' נתמכת בראיות נוספות, אשר יש בהן לסלק כל ספק סביר שאת סיפור המעשה והכוונות הפליליות שייחסה למבקש, היא לא בדתה מליבה. כוונת הדברים היא בעיקר לאלה: מצבה הנפשי של המתלוננת לאחר האירוע היה קשה, והוא אינו אופייני למי שנטען כי גילתה פתיחות ואף רמזה על נכונות לקיים יחסי מין עם המבקש; למחרת האירוע הגיעה נ' לידיד שלה אשר עודד אותה בערב הקודם לפנות למבקש בשאלת העבודה, ובפניו היא תינתה את מצוקתה עקב מעשיו של המבקש; גיסה של נ' העיד כי יחסה של המתלוננת למבקש לאחר אותו אירוע השתנה מן הקצה אל הקצה; משנתפרסמה בכלי התקשורת הידיעה על התלונה הראשונה

שהוגשה נגד המבקש (ואותה עת טרם נחשפה זהותו), הגיבה המתלוננת בהתרגשות רבה ואף אמרה לבעלה כי המבקש הוא השר החשוד בביצוע המעשה; ולבסוף, גם מצבה הנפשי של המתלוננת לאחר תחילת החקירה והחלטתה לשגר מכתב אנונימי לעיתון "ידיעות אחרונות" על אשר חוותה היא על בשרה, יש באלה כדי לתמוך במסקנתו של בית השלום לפיה עדותה של המתלוננת ראויה לאמון.

מעניו של בית משפט השלום לא נעלמה העובדה כי המתלוננת כבשה את גרסתה לאורך זמן, וגם את בעלה לא שיתפה בסוד שנצרה בלבה. אולם, בית המשפט נתן אימון בהסברה שהיא נהגה כך הואיל ופחדה מתגובתו הנזעמת של בעלה, וגם חששה שאיש לא יאמין לה, ובדיעבד התברר כי לחששות אלה היה בסיס לפחות בכל הנוגע לחברה בה חיה נ'.

3. העולה מהאמור עד כה הוא, כי הרשעת המבקש התבססה על הכרעה בשאלות של עובדה, ולאחר שעיינו בהנמקתו של בית משפט השלום, בטיעוני הצדדים, והאזנו ברוב קשב לטיעונים בפנינו, מסקנתנו היא אחת ואין בלתי - לנוכח חומר הראיות שהיה בפניו היה רשאי בית משפט השלום להגיע לתוצאה המרשיעה. זו היתה גם דעתו של בית המשפט המחוזי, בפניו ערער המבקש על הרשעתו. כב' הנשיא זילר הדגיש כי בין המתלוננת למבקש לא היה רקע אישי-חברי קודם, הפגישה ביניהם נקבעה בריש גלי ומתוך ידיעה שמטרתה היא לבחון את אפשרות העסקתה של נ', ומכאן מתחייב כי המבקש לא רשאי היה להסיק שנ' נוהגת במתירנות מתוך כוונה שלא לדחות יחסי קירבה ביניהם. כך או כך, הוסיף הנשיא זילר וקבע את אשר מקובל גם עלינו, היינו, הסכמתה של אישה לקיים מגע גופני כזה אינו מובנת מאליה, ועל המבקש היה לקיים ברור מוקדם בטרם גהר על נ' תוך שהוא שולח את ידו לעבר חזה.

4. המבקש אשר התקשה להשלים עם הרשעתו, הגיש בקשה לקבלתה של רשות ערעור בפני בית משפט זה. את חלקה הראשון של הבקשה, זה שהתייחס להרשעה באישום הראשון, דחינו בהחלטה מיום י"א בתשרי תשס"ג (17.9.02). סמוך למועד הדיון בבקשה נתקבל בבית המשפט מכתב מעו"ד יוסף ארנון, אליו צורף מכתב שעל פי הנטען נכתב ונחתם על ידי נ'. מכתב זה מוען לשופטים, ומחמת חשיבותו נביאו כלשונו:

"בעת כתיבת מכתבי הראשון למערכת "ידיעות אחרונות" חשבתי לתומי שאת תמיכתי בנושא אעשה באופן פאסיבי, ללא כל מחשבה או ידיעה מראש שהפרשה תהפוך לכדור שלג שאותו לא ניתן לעצור.

הפרסומים הרבים בכלי התקשורת השונים, דעת הקהל הציבורית, והלחץ האינטנסיבי של המשטרה ושל גורמי תקשורת שונים היו קטילזטור בפרשה זו, והפכו לגורם דחיפה עיקרי.

הפכתי לחומר ביד היוצר.

היום במחשבה לאחור, המפגש בביתו של מר מרדכי היה לדעתי ידידותי ולא מעבר לכך. הלחץ התקשורתי תוך הקלטת דברי ללא ידיעתי והלחץ המשטירתי והסביבתי גרמו לכך שבבית המשפט דברי נאמרו מתוך לחץ.

כיום בדיעבד, יתכן מאד שמפגשי עם מר מרדכי היה מפגש שלא פורש נכון מצידו.

יתכן מאד שבעת המפגש עמו הייתי דרוכה ונסערת ועל כן פירשתי את התנהגותו ואת כוונותיו של מר מרדכי ככוונות זדון ולא ידידותיות מכאן הפרשנות שניתנה מצידו לאירוע האמור.

עיקריו של מכתב זה הם אלה: במכתבה לעיתון ביקשה נ' לחזק את ידיה של האישה שהתלוננה נגד המבקש; לאחר שזהותה נחשפה היא היתה נתונה ללחץ שמקורו בגורמים שונים; אף שמעשיו של המבקש שוב אינם שנויים במחלוקת, סבורה נ', במבט לאחור, כי מפגשה עם המבקש היה "ידידותי"; ולבסוף נאמר, כי אפשר שהיא פירשה את כוונותיו של המבקש שלא כדין.

באשר לאופיו ה"ידידותי" של המפגש בין נ' למבקש, נראה כי לא יהא זה מיותר לשוב ולהזכיר כי המבקש גהר על נ' מתוך כוונה לקיים עמה יחסי קירבה, ואם נכונה טענתה כי לא נתנה הסכמתה לכך, כי אז אתה מתקשה להבין מה עניין "ידידות" למעשים מסוג זה. מאידך, עובדה היא כי בכל מכתבה לא אמרה נ' את אשר מבקשים באי-כוחו של המבקש להבין מתוך מסמך זה, לאמור, שהגרסה המפלילה אשר מסרה בחקירתה ובעדותה בבית המשפט גרסה כוזבת היא ששוב היא אינה עומדת מאחוריה.

לנוכח תהיות אלו אשר חייבו בירור עובדתי שלבית משפט זה אין את הכלים לקיימו, לא נותר לנו אלא לבקש מהפרקליטות כי תורה על חקירת הפרשה. משזו הסתיימה ועדיין היו בפנינו עניינים הטעונים הבהרה, הורינו לבית משפט השלום לשוב ולזמן את הצדדים, ובפניו יונחו מכתבה של נ' וראיות נוספות ככל שייראה לבית המשפט, ולאחר שיעשה כל אלה ביקשנוהו כי יחווה את דעתו אם יש מקום לשנות מתוצאתו של ההליך המקורי אשר התקיים לפניו.

5. בחודש שבט תשס"ד (פברואר 2004) ניתנה על ידי בית משפט השלום החלטה

מפורטת ומנומקת, שבסופה קבע כי הרשעת המבקש תישאר על כנה. בעקבות כך

התחדש הדיון בפנינו, ובמרכז טיעוניהם של באי-כוחו המלומדים של המבקש, עמדה הטענה כי גם לולא נשלח מכתבה של נ' לבית המשפט העליון, נכון יהיה לאפשר לשולחם להשיג על הרשעתו לנוכח מה שנראה להם כחסרים, פרכות ושגיאות שנפלו בפסקי הדין של הערכאות הראשונות. המבקש סבור כי החלטה ברוח זה מתבקשת ביתר שאת לנוכח מכתבה של נ', מכתב שיש בו ללמד כי אסור היה שגרסתה תשמש בסיס להרשעת המבקש על כל התוצאות הקשות הכרוכות בהרשעה זו.

6. החלטנו לדחות את הבקשה למתן רשות לערער, ואנו עושים זאת בראש ובראשונה לאור ההלכה הנוהגת, ולפיה רשות ערעור בפני בית משפט זה אינה ניתנת כדבר שבשגרה, אלא רק מקום שהדבר מתחייב לנוכח שאלות בעלות השלכה כללית, שאינן מייחדות את עניינם של הצדדים הנוגעים בדבר בלבד, לדוגמא, שאלות בעלות אופי חוקתי. מקל וחומר שרשות כזו אינה ניתנת, מקום שההכרעה עליה מבקשים לערער עסקה בשאלות של עובדה, וכזהו המקרה שבפנינו. עם זאת, את המקרה הנוכחי מייחד המכתב ששיגרה נ' לבית המשפט. מסמך זה הוא בבחינת ראייה חדשה, וגם אם הוא עורר מלכתחילה תהיות, סברנו כי עשיית הצדק מחייבת בחינתו באופן דקדקני כדי שלא תצא מתחת לידנו תוצאה שגויה. משהדבר נעשה, הן בדרך של חקירה על ידי משטרת ישראל, וגם לאחר בחינת הסוגיה כולה על ידי בית משפט השלום, מסקנתנו היא כי המבקש לא הצליח להצביע על עילה כלשהי אשר תצדיק את מתן הסעד לו הוא עותר.

מהחלטתו של בית משפט השלום ומההליכים הנוספים שהתקיימו בפניו עולה מסקנה מרכזית אחת - נ' לא חזרה בה כלל מגרסתה המפלילה כנגד המבקש, והמכתב ששיגרה לבית המשפט אינו מבטא חרטה שתקפה אותה על שהפלילה את מי שלא חטא, אלא בעיקר צער על הסבל שנגרם לו כתוצאה מהמשפט שהתנהל נגדו והרשעתו בדין, על כל השלכותיה במישור הציבורי והפרטי. יתרה מכך, מהחלטתו של בית משפט השלום עולה, ובמידה שאין מקום לפקפק בה, כי ספק רב הוא אם נ' היתה יוזמת את כתיבת מכתבה לבית המשפט, לולא הנידוי החברתי ממנו סבלו נ' ובעלה, ומכבש הלחצים שהופעל עליה במטרה לאלתר ראייה אשר עשויה להביא לתפנית בהליכים המשפטיים המתקיימים לפני בית משפט זה בעניינו של המבקש.

פרטיו של הלחץ שהופעל כנגד נ', אשר היו כרוכים בו גם התדרדרות במצבה הכלכלי ואף פגיעה בבריאותה, הובאו בהרחבה בהחלטתו של בית משפט השלום, ולא נרחיב מעבר לכך. עם זאת, נראה כי מקור הלחץ היה בהשקפה שרווחה בקרב ידידי המבקש, כי תלונתה פגעה במי שהיה בעיניהם לסמל ומנהיג. וכאן המקום להדגיש, כי

לאותו לחץ נרתמו לא יריבים בלבד, אלא גם אחדים מבני משפחתה הקרובה של נ',
 ללמדך עד כמה היה מצבה קשה מנשוא ובלתי נסבל. לפיכך, סבירה היא בעינינו
 מסקנתו של בית משפט השלום לפיה כל שביקשה נ' היה לנסות להיחלץ מהמבוך
 והמצוקה אליהם נקלעה, על ידי הבעת נכונות לסלוח למבקש על מעשיו, אולם לא
 מעבר לכך. דא עקא, נוסח כזה של מכתב לא היה בו כדי לשרת את המטרות אותן
 הציבו לעצמם אותם "שתדלנים", דורשי טובתו של המבקש, הואיל ואלה ביקשו
 לקעקע את בסיס ההרשעה, ואת זאת ניתן היה להשיג רק אם תשלב נ' במכתבה נימה
 אשר עשויה להתפרש כהרהורי כפירה וכנסיגה, ולו זעירה, מגרסתה המקורית. לפיכך,
 מסע השכנוע והלחץ כלפי נ' נמשך עד לימים ספורים טרם הדיון בבית המשפט העליון,
 ולראיה כל אותן טיוטות שהוצעו לנ' ונמצאו במשרדו של עו"ד י' ארנון. חרף כל אלה,
 נראה כי נ' נחונה בכושר עמידה לא מבוטל, עד שלבסוף נתנה את הסכמתה לאותו נוסח
 מתוך בו נוסח מכתב לבית המשפט. כאמור, במכתב זה לא חזרה בה נ' מתלונתה, אלא
 הסתפקה בהעלאת השערות בדבר כוונותיו ה"ידידותיות" של המבקש והאפשרות
 שלמעשים לא נלווה זדון.

אולם המרצע יצא מהשק בעת שנ' חזרה והעידה בפני בית משפט קמא, ונדמה
 כי אין כמו דבריה שיצוטטו להלן כדי להבהיר עד כמה קשה היה המצב בו היתה נתונה,
 באשר לא זו בלבד שהיתה קורבן לעבירת מין, אלא שלבסוף אף נדרשה לנסח מכתב
 בנימה ממנו נשמעת התנצלות בפני לא אחר מאשר תוקפה. וכך העידה נ':

"אני רוצה לאמר לכן בשתי מילים ושלא יובנו ושלא
 כהלכה ולא ישתמעו לשתי פנים. אני העדתי עדות אמת.
 כל מה שאמרתי אמת לאמיתה אני לא חוזרת בי בכהוא
 זה ולו באות ופסיק ממה שאמרתי בעדות הקודמת. כל
 מה שנעשה כיום, כל הדיון הזה, שעליו אנו מתמקדים
 ביום שאני חוזרת בי מעדות. או שיש אי אלו הבנות,
 שקר וכזב, הכל, כל הקערה נהפכה על פיה. ואני מספרת
 לכם עכשיו על התקופה הקשה ביותר שעברתי, שלוש
 שנים של סבל ואכזריות התעללו בי כולם, החברה,
 בעבודה, האנשים שהגיעו לחנות ... לא בחלו באמצעים
 ... אנשים שישבו אצלי בבית, שפתחתי את דלתי בפניהם
 ... הם כרו לי את הקבר, הם אלה שהביאו אותי לידי
 כתיבת המכתב ...".

גרסה זו של העדה, לפיה כל שביקשה היה להקל על מצבה, נתמכה בעדותם
 של הרצל לוי וסמי חיים, וגם עו"ד ארנון לא שמע מפיה את מה שמבקשים לייחס לה
 באי-כוחו של המבקש - חזרה מגרסתה המפליליה. במצב זה מסקנתו של בית משפט

השלום לפיה אין במכתבה של נ' כדי לשנות מתוצאתו של ההליך המקורי שהתקיים בפניו בעניינו של המבקש, היא מסקנה מתבקשת ואיננו סבורים כי נפל בה פגם.

7. ניתן היה לסיים את ההחלטה בבקשה הנוכחית בשלב זה, באשר עם מכתבה של נ' ובלעדיו, אין עניינו של המבקש מצדיק בחינה בפני ערכאת ערעור נוספת. אולם, ראינו צורך להוסיף, כי בהליכים שליוו בקשה זו התגלתה בפנינו תופעה מדאיגה של ניסיון להביא לשינוי תוצאתו של הליך משפטי על ידי אלתורה של ראייה, בבחינת יש מאין. על תופעה מסוג זה אסור לעבור לסדר היום. נבקש אפוא כי חומר החקירה במלואו יועבר ליועץ המשפטי לממשלה לבחינה אם מי מבין המעורבים בפרשה חטא בביצוען של עבירות.

אשר על כן הבקשה נדחית.

ניתנה היום, ה' בכסלו תשס"ה (18.11.2004).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט